

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Pohjanmaan maakuntasuunnitelma 2040

Hyväksytty maakuntavaltuustossa 12.5.2014

Sisältö

1	Tätä tavoittelemme	3
1.1	Pohjanmaan visio 2040.....	3
1.2	Määrälliset kehitystavoitteet	4
1.3	Tavoiteltava aluerakenne	6
2	Maakunnan kehittämisen toimintaympäristö.....	9
2.1	Maakunnan erityispiirteet	9
2.2	Muutostekijät	15
2.3	Johtopäätökset Pohjanmaan kehittämisen kannalta	17
3	Maakunnan kehittämisen painopisteet	21
3.1	Kilpailukykyinen alue	21
3.2	Hyvinvoiva väestö.....	22
3.3	Hyvä elinympäristö	23

1 Tätä tavoittelemme

1.1 Pohjanmaan visio 2040

Pohjanmaan yhteistä tahtoa kehityksen suunnasta kuvaa seuraava visiolause:

Uuden energian Pohjanmaa

Energiaa huippuosaamisesta, monikulttuurisuudesta ja yhteisöllisyydestä

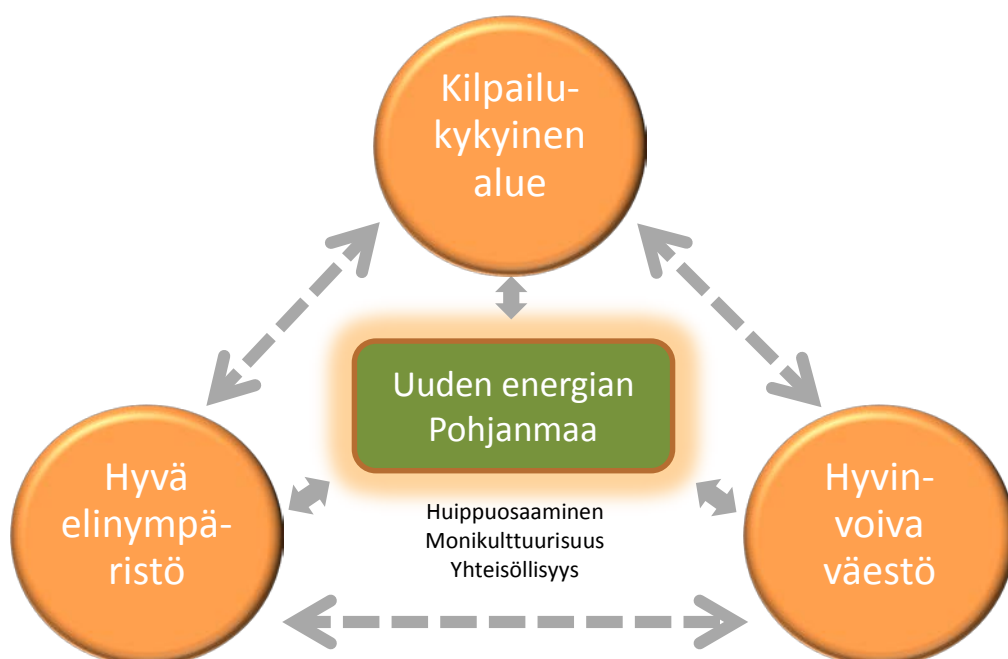
Visiossa näkyy vahvasti **energia**-teema. Se viittaa sekä vahvaan energiateknologian ja uusiutuvan energian osaamiseen että energiseen toimintatapaan ylipäättään. Energisyys on Pohjanmaalle tunnusomaista, ja se kuvaa innostusta ja asennoitumista oman maakunnan kehittämiseen kaikilla yhteiskunnan aloilla.

Energisyys näkyy **huippuosaamisena, monikulttuurisuutena ja vahvana yhteisöllisyytenä**, jotka puolestaan ovat tärkeitä maakunnan menestystekijöitä. Niiden merkitys tulee kehittämistyössä tiedostaa.

Tavoitteena on, että vuonna 2040 maakunnassa on

- hyvinvoiva väestö
- hyvä ja turvallista asua ja elää koko maakunnan alueella
- monipuolinen elinkeinoelämä kaikissa maakunnan osissa
- vahva tutkimus- ja koulutusosaaminen
- kansainvälinen toimintaympäristö ja asenne
- ennakkoluuloton ja yrittäjämäinen asenneilmapiiri
- vahva yhteisöllisyys
- suvaitsevainen ja monikulttuurinen ilmapiiri
- monipuolinen kulttuuritoiminta ja elävä kulttuuriperintö
- hiilidioksidineutraali sähkön- ja lämmöntuotanto sekä liikenne
- omavarainen ja uusiutuvaan energiaan pohjautuva energiantuotanto
- puhdas ympäristö ja monimuotoinen luonto.

Edellä olevat tavoitteet voidaan tiivistää seuraavaan lauseeseen: **Vuonna 2040 Pohjanmaa on kilpailukykyinen alue, jossa väestö voi hyvin ja jossa on hyvä elinympäristö.** Tästä voidaan johtaa Pohjanmaan kehittämisen kolme päätavoitetta, jotka on esitetty kuvassa 2.

Kuva 1 Maakunnan kehittämisen kolme päätavoitetta

1.2 Määrälliset kehitystavoitteet

Määrällisten kehitystavoitteiden asettamisessa on hyödynnetty työ- ja elinkeinoministeriön tilaamaa HEMAASU-ennakointimallia, Tilastokeskuksen väestöennustetta sekä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen työpaikkaennusteita.

Väestötavoitteet

Väestönkasvu on Pohjanmaalla ollut pitkään positiivista. Väkiluku on 2000-luvulla kasvanut yhteensä noin 6 400 hengellä. Viimeisen viiden vuoden aikavälillä Pohjanmaa on kasvanut maakunnista viidenneksi nopeimmin. Väestönkasvu jakautuu Pohjanmaalla moniin muihin alueisiin verrattuna suhteellisen tasaisesti. Suupohjan rannikkoseutu on ainoa alue, jossa väestömäärä on laskenut tasaisesti jo pitkään. Muilla seuduilla, ja erityisesti Vaasan seudulla, kehitys on 2000-luvulla ollut varsin positiivista. Vaasan seutu lukeutuu Suomen vahvimpien kasvualueiden joukkoon.

Pohjanmaan väkilukua kasvattavat maahanmuutto ja syntyneiden enemmisyys. Pohjanmaalle on viime vuosina muuttanut mukavasti väkeä ulkomailta, mutta maan sisäisessä muuttoliikessä maakunta menettää asukkaita jatkuvasti.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2040 Pohjanmaan väkiluku on 202 706. Maakuntastrategian väestötavoite on selvästi positiivisempi: **Tavoitteena on, että Pohjan-**

maalla on vuonna 2040 noin 215 000 asukasta. Positiivisempaa väestötavoitetta perustellaan erityisesti energiateknologian ja uusiutuvan energiantuotannon tulevaisuuden potentiaalilla, sekä alojen kerrannaisvaikutuksilla koko maakunnan kehitykseen. Tavoitteen mukainen väestönkasvu edellyttää, että entistä enemmän ihmisiä muuttaa maakuntaan sekä koti- että ulkomailta. Nettomuuton Pohjanmaalle tulisi yli puolitoistakertaistua tulevina vuosina.

Taulukko 1 Pohjanmaan väestötavoitteet

		2015	2020	2025	2030	2035	2040
Väkiluku	179 663 (2012)	183 700	190 500	197 100	203 400	209 300	215 000
Nettomuutto (henkilöä/vuosi)	509 (2008–12 keskim.)	750	850	800	800	800	800

Työllisyystavoitteet

Pohjanmaan suurin työllistäjä on julkinen sektori, jossa työskentelee noin joka kolmas työntekijä. Yksityiset palvelut työllistävät lähes saman verran. Teollisuudessa työskentelee noin neljännes työntekijöistä, mikä on selvästi suurempi osuus kuin koko maassa keskimäärin. Vielä enemmän Pohjanmaa on erikoistunut maa- ja metsätalouteen, jonka työllistävä osuus on miltei kaksinkertainen koko maahan verrattuna, noin 7 prosenttia kaikista työllisistä.

Vuosina 2000–2011 työllisten määrä lisääntyi Pohjanmaalla erityisesti palveluissa ja rakentamisessa. Tältä osin kehityskuva noudatteli pitkälti koko maan kehitystä. Myös teollisuuden työllisyys lisääntyi maakunnassa jossain määrin, kun taas koko maassa se väheni. Maa- ja metsätaloudessa työllisten määrä väheni selvästi sekä Pohjanmaalla että koko maassa. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan työpaikkojen määrä kasvoi Pohjanmaalla kyseisellä ajanjaksolla yhteensä 5 400:lla. Vaasan seudulla syntyi noin 5 300 uutta työpaikkaa ja Pietarsaaren seudulla noin 1 100. Sen sijaan Suupohjan rannikkoseutu menetti yli 800 ja Kyrönmaa yli 200 työpaikkaa alueeltaan.

Teollisuuden työpaikat ovat lisääntyneet Pohjanmaalla erityisesti keskeisillä energiateknologian klusterin toimialoilla eli koneiden ja laitteiden sekä elektroniikka- ja sähkölaitteiden valmistuksessa. Nämä toimialat kasvoivat vuosien 2000–2011 aikana noin 2 400 työllisellä. Myös kulkuneuvojen valmistuksessa työpaikkojen määrä on kasvanut tuntuvasti. Taantuvia aloja ovat tällä vuosikymmenellä olleet paperi- ja massateollisuus sekä tekstiili-, vaate-, nahka- ja kenkäteollisuus, jotka ovat kumpikin menettäneet yli kolmanneksen työvoimastaan.

Palveluiden osalta työpaikat ovat lisääntyneet erityisesti yrityspalveluissa, joissa työllisten määrä on 2000-luvulla lisääntynyt noin 70 prosenttia. Suhteellisesti eniten ovat vähentyneet informaatioalan työntekijät. Määrällisesti yrityspalvelut ovat kasvaneet 2 500, hoivapalvelut 1 700 ja koulutus sekä kauppa molemmat noin 800 uudella työllisellä.

ETLA:n ennusteen mukaan teollisuustyöpaikat syntyvät Pohjanmaalla lähivuosina energia-tekniikan toimialoille sekä kulkuneuvo- ja kemianteollisuuteen. Määrällisesti eniten työpaikkoja syntyy kuitenkin palveluihin, ja erityisesti yritys- ja hoivapalveluihin. Yrityspalveluiden voimakas lisääntyminen johtuu osittain siitä, että teollisuus ulkoistaa ennen itse tuottamiaan palveluja. Hoivapalvelujen lisääntyminen johtuu vanhusväestön merkittävästä kasvusta tällä vuosikymmenellä.

Pohjanmaan työpaikkatavoite vuodeksi 2040 on noin 16 000 uutta työpaikkaa. Tällöin työpaikkojen määrä kasvaisi osapuilleen samaan tahtiin kuin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Työpaikkoja ennakoitaan syntyvän erityisesti energiatekniikan klusterin toimialoille sekä hoiva- ja yksityisiin palveluihin. Tavoitteen mukainen työpaikkojen määrän kehitys edellyttää edellä mainittujen toimialojen suotuisaa kehitystä, mutta myös asetetun väestötavoitteen toteutumista, työllisyysasteen nostamista sekä työurien selvää pitenemistä.

Taulukko 2 Pohjanmaan työllisyystavoitteet

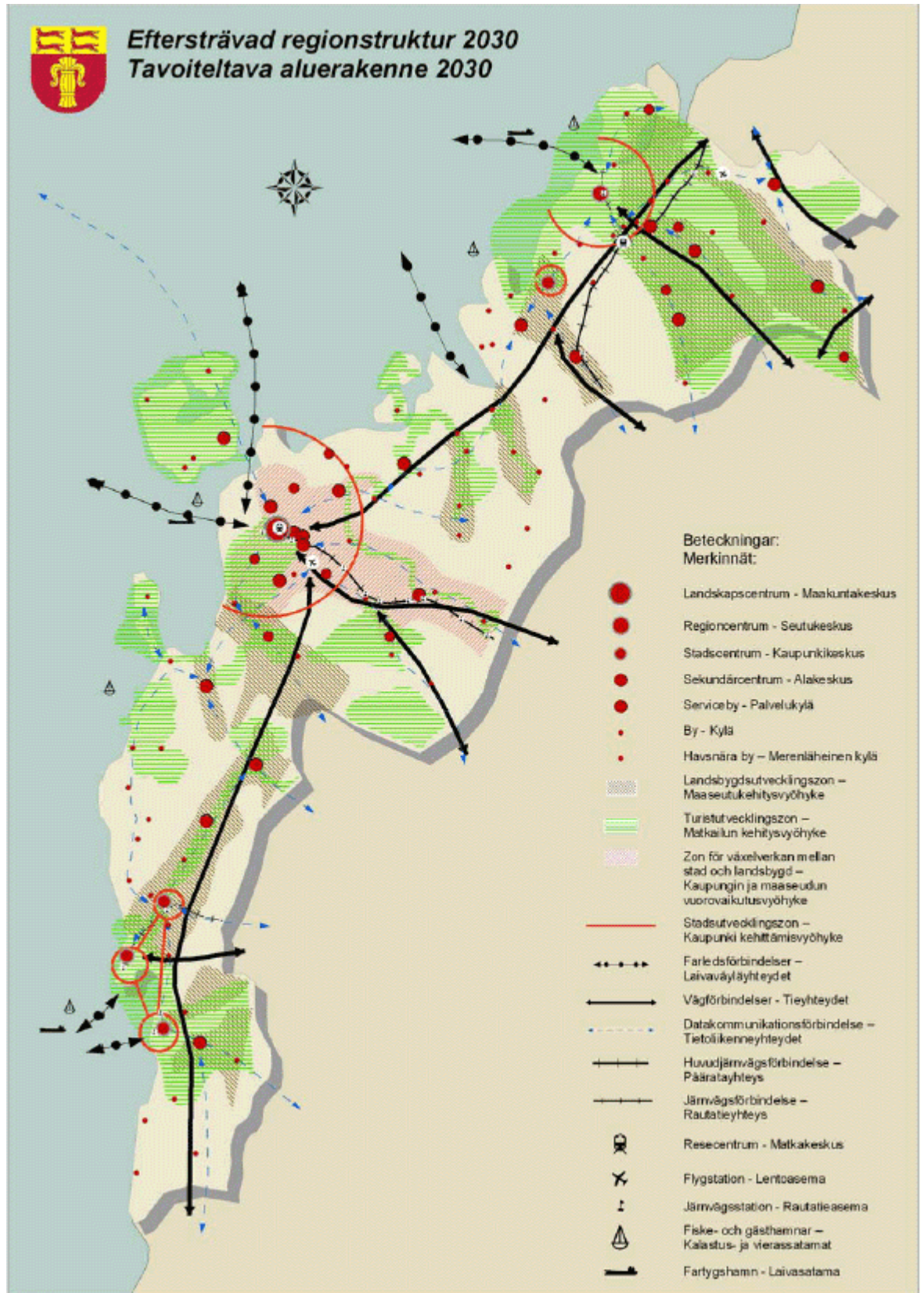
	2011	2015	2020	2025	2030	2035	2040
Työpaikat	80 984	81 800	85 100	87 500	90 300	93 500	96 900
Työvoima	86 001	85 500	86 700	89 400	92 700	96 600	100 000
Työllisyysaste	70,7	72	75	76	76	77	77

1.3 Tavoiteltava aluerakenne

Pohjanmaan tavoiteltava aluerakenne vuodeksi 2030 on määritelty vuonna 2010 vahvistetussa maakuntakaavassa (kuva 3). Tavoiteltavassa aluerakenteessa korostuvat elinvoimaiset kaupunkiseudut, hyvin toimivat liikenneyhteydet sekä jokilaaksot maatalousalueineen ja maaseutuelinkeinoineen.

Voimassa olevan maakuntakaavan mukaan aluerakenteen kehittäminen perustuu kolmen erilaisen keskustan verkostoon. Niille kaikille on ominaista voimakas yrittäjyys:

- 1) Vaasan seutu koostuu Vaasan ja Kyrönmaan alueen kunnista. Yliopistokaupunki Vaasa on koko maakunnan keskus. Vaasan asemaa maakunnan veturina korostaa Pohjoismaiden merkittävin energiateknologiakeskittymä sekä sen keskeinen asema Merenkurkun ja Itämeren yhteistyössä.
- 2) Pietarsaaren seutu on maakunnan pohjoinen aluekeskus, jonka vahvuuksia ovat monipuolinen teollisuus ja hyvät liikenneyhteydet.
- 3) Suupohjan rannikkoseudun kolmen kaupungin muodostaman aluekeskuksen vahvuuksiin lukeutuvat yrittäjyys, puu- ja metalliteollisuus, lasinalais- ja perunanviljely sekä elintarviketuotanto.

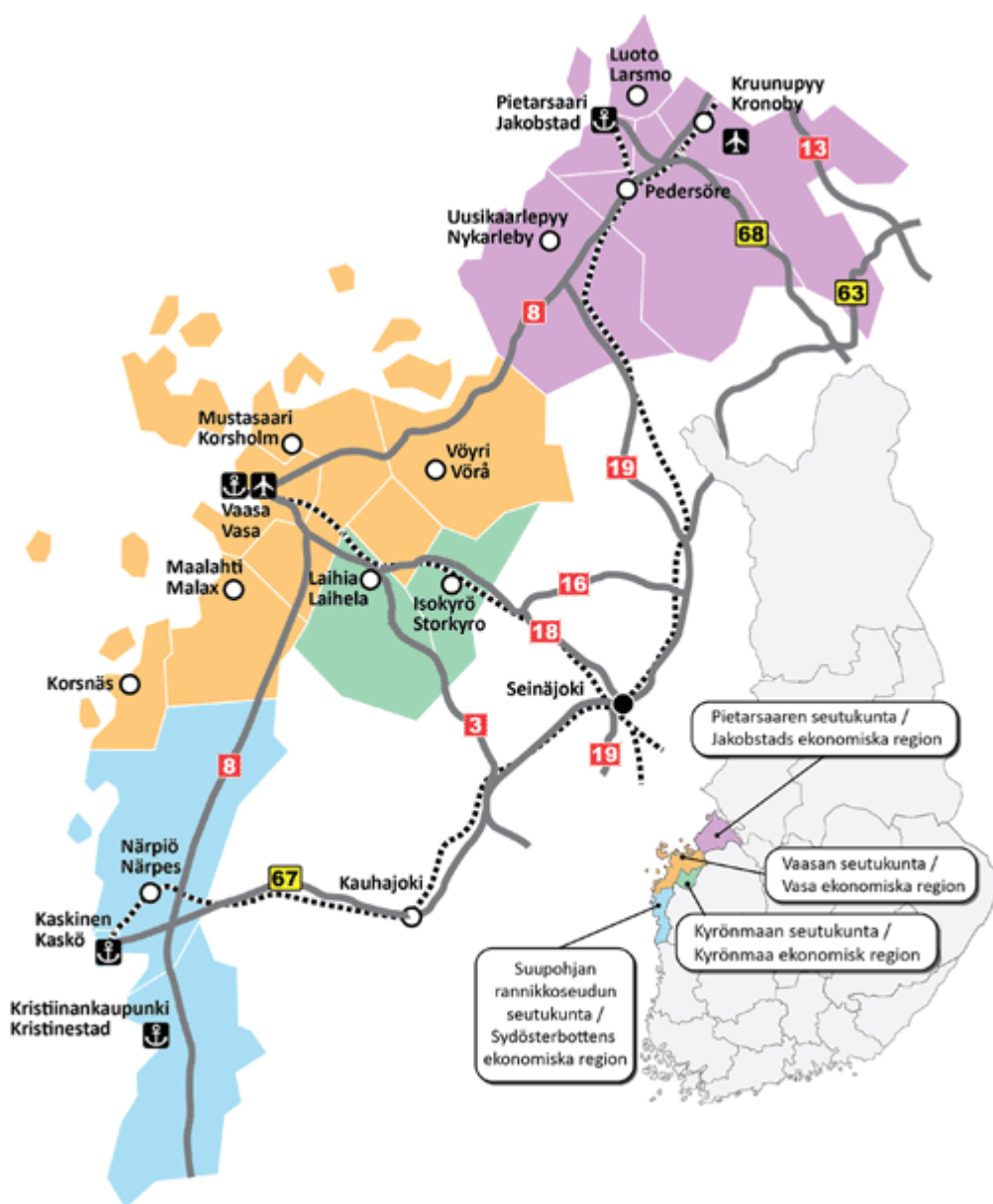

Kuva 2 Pohjanmaan tavoiteltava aluerakenne vuonna 2030 vahvistetun maakuntakaavan mukaan

Jokilaaksot muodostavat Pohjanmaan aluerakenteen rungon. Kaupunki-, kunta- ja kyläkeskukset sijoittuvat jokisuistoihin ja jokivarsiin. Kehitysvyöhykkeet noudattavat jokilaaksoja. Kansainvälisiä kehittämisvyöhykkeitä ovat Atlantilta Merenkurkun ja Selkämeren kautta Venäjälle ja Baltiaan suuntautuvat vyöhykkeet.

Maakuntakaavan päivittytyö aloitetaan vuonna 2014, ja työn yhteydessä tarkastellaan uudelleen myös tavoiteltavaa aluerakennetta. Tavoitteena on kolme elinvoimaista keskusta ja kuntarakenne, jolla voidaan turvata työssäkäyntialueen palvelut.

Pohjanmaan päätieväylät ovat valtatiet 8 ja 3, joita valtatie 18 ja 19 täydentävät. Poikittaiset liikenneyhteydet, kuten kantatiet 63, 67 ja 68 sekä valtatie 13, tukevat seutujen kilpailukykyä ja parantavat saavutettavuutta (kuva 4).

Kuva 3 Maakunnan pääväylät

2 Maakunnan kehittämisen toimintaympäristö

Pohjanmaan visio ja tavoitetilä ohjaavat maakunnan kehittämistä. Tavoitetilan lisäksi kehittämistyössä tulee huomioida maakunnan erityispiirteet sekä tulevaisuuden muutostekijät, jotka yhdessä muodostavat maakunnan kehittämisen toimintaympäristön.

2.1 Maakunnan erityispiirteet

Alueen kilpailukykyyn liittyvät vahvuudet

Pohjanmaan kilpailukyky on arvioitu maan kolmanneksi parhaimmaksi heti Uudenmaan ja Pirkanmaan jälkeen. Hyvää kehitystä selittää pitkälti Vaasan seudulla sijaitseva Pohjoismaiden merkittävin energiateknologiakeskittymä, jonka yhteenlaskettu liikevaihto on noin 4 miljardia euroa ja joka työllistää yli 10 000 ihmistä. Keskittymän osuus koko maan energiateknologian viennistä on noin 30 % ja kaikesta teknologiaviennistä noin 12 %.

Pohjanmaan kilpailukyky ei kuitenkaan lepää yhden keskittymän varassa, vaan keskeisenä menestystekijänä on aina ollut monipuolinen elinkeinorakenne. Energiateknologian lisäksi merkittäviä teollisuuden aloja ovat massan ja paperituotteiden valmistus, kemianteollisuus, metallituotteiden valmistus, elintarviketeollisuus, jalostusteollisuus sekä kulkuneuvoteollisuus, jossa veneteollisuudella on merkittävä osuus. Monipuolinen elinkeinoelämä luo suojaa suhdannevaihteluja vastaan ja aikaa myöten myös uuden kasvun mahdollisuuksia. Uudet kasvualat syntyvät monesti olemassa olevan toiminnan pohjalta ja erityisesti toimialojen rajapinnoilta. Yrittäjämäinen asenne vahvistaa uusien alojen muodostumista. Merkittäviä mahdollisuuksia Pohjanmaalle luovat tulevaisuudessa mm. uusiutuvan energian potentiaali, hyvinvointiyrittäjyys ja luovat alat.

Pohjanmaa on Suomen teollistunein maakunta, sillä teollisuuden osuus arvonnäyksestä on maakuntien välisessä vertailussa selvästi suurin. Teollisuuden osuus arvonnäyksestä on kaikissa seutukunnissa Kyrönmaata lukuun ottamatta suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Teollisuustyöpaikoilla on suuri merkitys myös Kyrönmaan asukkaiden hyvinvoinnissa, sillä seudulta käydään paljon Vaasan teollisuusyrityksissä töissä.

Teollisuus on Pohjanmaalla kansainvälistä. Viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on yli 70 prosenttia. Alueella sijaitsee monia kansainvälisiä suuryrityksiä, joiden markkina-alueena on koko maailma. Tuotanto perustuu korkeaan teknologiaan ja osaamiseen, joten teollisuustuotannon jalostusarvo per asukas on maakuntien välisessä vertailussa korkein.

Yhtenä maakunnan menestystekijänä voidaan pitää verrattain kattavaa liikenneverkkoa. Maakunnan liikenteellinen sijainti ja mahdollisuudet hyödyntää eri kuljetusmuotoja luovat hyvät puitteet alueen elinkeinoelämälle. Satamien ja kahden lentoaseman ansiosta maakunnasta on toistaiseksi hyvät yhteydet ulkomaille, mikä on elinehto saavutettavuudelle. Tämä on tärkeää, sillä yritysten sijoittumispäätöksissä sujuvalla liikenne- ja logistiikkajärjestelmällä on keskeinen rooli.

Osaavan työvoiman houkuttelussa Pohjanmaalla on monia vahvuuksia. Maakunnassa toimivat kahdeksan korkeakouluyksikköä tarjoavat monipuolisia koulutusmahdollisuuksia ja houkuttelevat nuoria ihmisiä maakuntaan. Korkeakoulutettujen osuus väestöstä onkin Pohjanmaalla maakuntien välisen vertailun kärkipäässä. Kaksikielisyys on vetovoimatekijä ja vahvuus, joka antaa kilpailuetua alueen kansainvälisille yrityksille.

Maakunnassa on pitkät perinteet työperusteisessa maahanmuutossa. Ulkomaan kansalaisten ja ulkomaisten opiskelijoiden suuri määrä näkyy katukuvassa ja luo kansainvälistä ja suvaitsevaista tunnelmaa, mikä nähdään monesti positiivisena tekijänä seutujen vetovoimamittauksissa. Myös rikas kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristöt puutalokaupunkeineen sekä ainutlaatuinen saaristo ja maailmanperintöalue lukeutuvat maakunnan vahvuuksiin, jotka mahdollistavat matkailun kehittämisen.

Pohjanmaalla on kaksi vahvaa kaupunkiseutua Vaasan ja Pietarsaaren ympärillä. Etelässä tärkeimpiä keskuksia ovat Kristiinankaupunki, Kaskinen ja Närpiö. Noin 80 kylää täydentävät aluerakennetta. Vaikka asutus on hiljalleen keskittynyt yhä enemmän kaupunkeihin ja maaseututaajamiin ja kylärakenne on harventunut, voidaan alueen maaseutua edelleen pitää varsin elinvoimaisena. Maaseutu on pääosin kaupungin läheistä tai ydinmaaseutua, ja harvaan asutun maaseudun osuus on pieni.

Alueen kilpailukyky: vahvuudet

- Monipuolinen elinkeinorakenne
- Kansainvälinen teollisuus
- Energiateknologinen osaaminen
- Uusiutuvan energian potentiaali
- Yrittäjyyden perinne
- Kattava liikenneverkko
- Monipuoliset koulutusmahdollisuudet
- Pitkä kokemus työperusteisesta maahanmuutosta
- Kansainvälinen ilmapiiri
- Rikas kulttuuriperintö
- Ainutlaatuinen saaristo ja maailmanperintöalue
- Elinvoimainen maaseutu

Alueen kilpailukykyyn liittyvät heikkoudet

Pohjanmaan kilpailukykyyn liittyen voidaan tunnistaa myös tiettyjä heikkouksia. Monipuolisesta teollisuudesta huolimatta verrattain harva yritys sekä Suomessa että Pohjanmaalla lukeutuu kasvuyritysten joukkoon. Monen pk-yrityksen liiketoiminta on varsin riippuvainen yhdestä tai kahdesta suuryrityksestä. Kasvua ei välttämättä haeta asiakaspohjaa laajentamalla tai kansainvälistymällä, vaikka potentiaalia löytyisikin. Tämä on ongelmallista aluetalouden

kannalta, mikäli talouden riippuvuus muutamasta suuresta yrityksestä muodostuu merkittäväksi.

On myös viitteitä siitä, että alueen pk-yritysten innovaatiopotentiaali on verrattain heikko. Vaikka yritysten panostus t&k-toimintaan on kaiken kaikkiaan korkea, keskittyvät panostukset suuriin yrityksiin. Tämä on ongelmallista, sillä pk-yritysten rooli työllistäjänä ja elinkeinoelämän uudistajana on merkittävä.

Osaavan työvoiman saatavuuteen liittyy Pohjanmaalla vahvuuksien lisäksi myös heikkouksia. Työikäisen väestön määrä laskee Tilastokeskuksen ennusteen mukaan noin 2 000 henkilöllä vuoteen 2020 mennessä. Korvaavaa työvoimaa on saatava tilalle. Pohjanmaa on tähän asti menettänyt jatkuvasti työikäistä väestöä muualle maahan, ja kehitys uhkaa voimistua, kun kilpailu osaavasta työvoimasta laajenee koko Suomeen. Hidas kotoutuminen puolestaan vähentää maahanmuuttajien mahdollisuuksia toimia työvoimavajeen korvaajina.

Osaavan työvoiman saatavuuden kannalta on tärkeää, että alueen koulutusjärjestelmä tuottaa riittävästi oikeanlaisia osaajia työelämään. Tässä kokonaisuudessa tärkeitä osatekijöitä ovat sekä koulutuspaikkojen riittävyys että koulutuksen sisällöllinen vastaavuus työelämän vaatimusten kanssa. Pohjanmaalla on pulaa erityisesti teknisen alan ja sosiaali- ja terveysalan koulutuspaikoista. Myös yhteisen korkeakoulupoliittisen vision ja tahtotilan puute voidaan nähdä osaavaan työvoimaan liittyvänä heikkoutena.

Kilpailussa osaavasta työvoimasta Pohjanmaan mahdollisuuksia heikentää kaukainen sijainti Etelä-Suomeen nähden. Sijainti vaikeuttaa myös kotimaan kuljetuksia ja heikentää jakelua palvelevien keskusten kilpailukykyä, sillä Pohjanmaa sijoittuu Etelä-Suomen suurten väestökeskittymien ja markkinoiden reuna-alueelle. Liikenne- ja logistiikkajärjestelmästä on pidettävä huolta kilpailukyvyn säilyttämiseksi.

Alueen kilpailukyky: heikkoudet

- Liian vähän kasvuyrityksiä
- Pk-yritysten panostukset t&k-toimintaan verrattain vähäisiä
- Alihankkijat usein riippuvaisia yhdestä tai kahdesta suuresta päämiehestä
- Koulutus ei kaikilta osin vastaa työelämän tarpeita
- Yhteinen koulutuspoliittinen visio puuttuu
- Työikäinen väestö vähenee
- Negatiivinen kotimaan nettomuutto
- Kaukainen sijainti Etelä-Suomeen nähden

Väestön hyvinvointiin liittyvät vahvuudet

Pohjanmaan asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden tila on suhteellisen hyvä. Pohjalaiset kokevat itsensä jossain määrin terveemmiksi ja elämänlaatunsa paremmaksi kuin koko maassa keskimäärin. Itsensä yksinäiseksi puolestaan kokee selvästi harvempi. Pohjalaisten sairastavuus on selvästi alle koko maan keskitason.

Yksi tärkeimmistä väestön hyvinvointia edistävästä ja syrjäytymistä ehkäisevistä tekijöistä on työ. Pohjanmaalla on jo pitkään ollut muuhun maahan verrattuna korkea työllisyys ja alhainen työttömyys. Väestö kokeekin itsensä useammin työkykyiseksi kuin koko maassa keskimäärin.

Pohjanmaan väestö on sosiaalisesti aktiivista. Jonkin kerhon, järjestön, yhdistyksen, harrastusryhmän tai hengellisen yhteisön toimintaan aktiivisesti osallistuvien osuus on selvästi korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Tämä näkyy Pohjanmaalla vilkkaana yhdistys- ja kulttuurielämänä. Yhdessä toimiminen luo verkostoja ja luottamusta eli sosiaalista pääomaa, joka luetaan yhdeksi Pohjanmaan keskeisistä vahvuuksista.

Toistaiseksi hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät palvelut ovat Pohjanmaalla pääosin monipuolisia ja helposti saatavilla lähietäisyydeltä, vaikka ongelmia on tietyillä osa-alueilla, kuten mielenterveys- ja erikoislääkäripalveluissa.

Väestön hyvinvointi: vahvuudet

- Asukkaiden terveydentila on suhteellisen hyvä
- Alhainen työttömyys ja korkea työllisyys
- Sosiaalisesti aktiivinen väestö
- Vireä yhdistys- ja kulttuurielämä
- Monipuoliset palvelut saatavilla pääsääntöisesti lähietäisyydeltä

Väestön hyvinvointiin liittyvät heikkoudet

Pohjanmaan väestön hyvinvointiin liittyviä keskeisiä haasteita ovat ulkopuolisuus sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kasvaminen. Vaikka Pohjanmaan väestö voi keskimäärin hyvin, ovat eri väestöryhmien ja yksilöiden hyvinvointierot huomattavat ja vaarassa kasvaa. Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden lisääntyvät sosiaalisten ja mielenterveyden ongelmien seurauksena. Vuonna 2012 toteutetun Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan hyvinvointi-barometrin asiantuntija-arvioiden mukaan Pohjanmaan alueen merkittävimpiä hyvinvoinnin riskitekijöitä ovat psyykkiset pitkäaikaissairaudet, yksinäisyys, päihteiden käyttö, velkaongelmat ja nuorisotyöttömyys.

Hyvästä yleisestä työllisyystilanteesta huolimatta nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys on kasvussa. Maahanmuuttajien työttömyysaste on korkea eikä työttömyyttä juuri ole onnistuttu vähentämään. Maahanmuutto muodostaa haasteen, jossa on tärkeää ennakoida mahdollisia ongelmia ja ryhtyä varhaisessa vaiheessa toimenpiteisiin, jotta kotouttaminen onnistuu mahdollisimman hyvin.

Julkisen talouden niukkuus ja kasvava palvelutarve edellyttävät tehokkaasti tuotettuja sosiaali- ja terveyspalveluja, jotta korkealaatuiset palvelut voidaan turvata jokaiselle. Pohjanmaalla sosiaali- ja terveyssektorin palvelurakenteessa ja -prosesseissa on kehittämistarpeita. Maakunnassa käytetään perusterveydenhuollon avohoidon lääkäripalveluja vähemmän ja muita avohoitopalveluja enemmän kuin koko maassa. Maakunnassa hyödynnetään vähän alueellisia palvelukokonaisuuksia ja moniammatillisia työtapoja. Tieto ei välttämättä kulje riittävän hyvin eri tasojen ja sektoreiden välillä. Asiakkaan näkökulma ja vaikutusmahdollisuudet palvelun muotoutumiseen ovat haaste palvelujärjestelmän kehittämisessä. Hyvinvoinnin tilaa koskevaa perusaineistoa tulee hyödyntää paremmin, jotta käytettävissä olevilla rajallisilla voimavaroilla saavutetaan mahdollisimman hyvä lopputulos. Hyvinvointi- ja terveysteknologian sekä sähköisten palveluiden hyödyntämistä on tarpeen lisätä. Kuntien tiukka talous ja pitkään kestänyt epätietoisuus kansallisesta sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteesta ja sen vaikutuksista tehtävien ja palveluiden järjestämiseen ovat saattaneet vaikuttaa päätöksentekoon.

Sosiaalinen pääoma, yrittäjähenkisyys, kaksikielisyys ja monikulttuurisuus ovat voimavaroja, joita voisi entistä enemmän hyödyntää maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden vahvistamiseksi. Näitä tekijöitä ei juuri hyödynnetä palvelujärjestelmän uudistamisen resurssina, vaikka julkinen, järjestö- ja yksityinen sektori voisivat yhdessä kehittää uusia ja innovatiivisia ratkaisuja palvelujen toteuttamiseen ja siten vastata yhteiskunnallisiin haasteisiin, kuten esimerkiksi uudenlaisten elämäntyylien aiheuttamaan normittomuuteen ja eristäytyneisyyteen.

Väestön hyvinvointi: heikkoudet

- Väestön kasvavat hyvinvointi- ja terveyserot
- Nuoriso-, pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden kasvu
- Maahanmuuttajien hidas kotoutuminen ja korkea työttömyys
- Sosiaali- ja terveyspalveluiden ehjien palvelukokonaisuuksien puute ja vähäinen asiakaslähtöisyys
- Kuntien heikentynyt taloudellinen tilanne
- Sosiaalista pääomaa, kaksikielisyyttä ja monikulttuurisuutta ei ole onnistuttu riittävästi kääntämään voimavaraksi

Hyvään elinympäristöön liittyvät vahvuudet

Pohjanmaan vahvuuksiin kuuluu se, että hyvän elämän edellytykset ovat säilyneet kaikissa maakunnan osissa. Väestö kasvaa Suupohjan rannikkoseutua lukuun ottamatta koko Pohjanmaan alueella. Vetovoimaisia aluekeskuksia ympäröivät elinvoimaiset kylät ja harvaanasutua seutua on vähän. Kylien yhteyteen sijoittuva maaseuturakentaminen mahdollistaa peruspalveluiden säilymisen tai jopa vahvistumisen kyläalueilla. Maaseudun vahvuutena on myös mikroyritysten suuri määrä.

Pohjanmaan vahvuuksiin lukeutuvat myös viihtyisä ja turvallinen elinympäristö sekä hyvä ja edullinen asuminen. Pohjanmaan asukkaat ovat keskimääräistä tyytyväisempiä asuinalueensa turvallisuuteen. Lyhyet matka-ajat asuinpaikasta töihin ja palveluiden pariin ovat useimpien pohjalaisten todellisuutta.

Pohjanmaan alueen luonto on puhdas ja monipuolinen virkistyslähde. Luonto on erittäin monimuotoinen, ja sen edustavimmat osat on otettu mukaan valtioneuvoston hyväksymiin valtakunnallisiin suojeluohjelmiin. Kansallisesti ja kansainvälisesti tärkeä luontoalue Merenkurkun saaristo nimettiin UNESCO:n maailmanperintökohteeksi vuonna 2006.

Hyvä elinympäristö: vahvuudet

- Väestö kasvaa useimmilla Pohjanmaan seuduilla
- Elinvoimaiset kaupunkiseudut ja kylät
- Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö
- Laadukas ja edullinen asuminen
- Lyhyet matkat
- Puhdas ja monimuotoinen luonto

Hyvään elinympäristöön liittyvät heikkoudet

Alue- ja yhdyskuntarakenne vaikuttaa merkittävästi elinympäristön laatuun. Pohjanmaalla maankäytön kehittämisen haasteet kytkeytyvät väestöpohjan supistumiseen pienempien maaseutukylien ja tiettyjen taajamien ympärillä, vaikka korkean taajamoitumisasteen takia ongelmat ovat valtakunnallisesti katsottuna keskimääräistä pienempiä. Haja-asutusalueilla asuminen vaikeutuu pitkällä aikavälillä joukko- ja kevyenliikenteen sekä muiden palveluiden järjestämiseen liittyvien ongelmien takia.

Hyvä yhdyskuntasuunnittelu on kilpailutekijä, mikäli onnistutaan luomaan vetovoimaisia asuinalueita ja yrityskeskittymiä. Koska alueiden kilpailu yritysten toimipaikoista ja työvoimasta jatkossa kiristyy, on kuntien ja kaupunkiseutujen yhteistyö entistä tärkeämpää. Alue- ja yhdyskuntarakenteen suunnittelua voivat kuitenkin heikentää kuntien ja alueiden välinen kilpailu, strategisen ajattelutavan puute, epärealistiset tavoitteet ja pelko tehdä vaikeita päätöksiä. Yhteinen tahtotila ja näkemys syntyvät vain tiiviillä ja systemaattisella yhteistyöllä,

johon poliitikot, virkamiehet ja asukkaat osallistuvat. Viimeaikaisina hyvinä esimerkkeinä yhteistyöstä voidaan nostaa esiin mm. Vaasan ja Pietarsaaren seuduilla toteutettu rakennemallisuus.

Pohjanmaan energiantuotanto ja liikenne perustuvat toistaiseksi vahvasti fossiilisiin polttoaineisiin. Sähköntuotannossa kivihiili on edelleen pääasiallinen polttoaine, vaikka maakunnassa on myös puuta ja turvetta käyttäviä voimalaitoksia. Vesi- ja tuulivoiman osuus on toistaiseksi hyvin pieni. Hiilidioksidipäästöt vaihtelevat vuosittain jyrkästi, mutta trendi on edelleen ollut nouseva. Kehityksessä on tapahduttava lähivuosina suuri muutos, mikäli energiaomavaraisuuteen liittyvä tavoite aiotaan toteuttaa vuoteen 2030 mennessä. Käytännössä energiaomavaraisuus tarkoittaa Pohjanmaalla sitä, että energiantarve katetaan lähes kokonaan uusiutuvalla energialla.

Vesistöihin liittyy Pohjanmaalla tiettyjä riskejä. Pohjanmaan rannikolla on paljon ns. happamia sulfaattimaita, joista happamuus ja metallit huuhtoutuvat vesistöihin aiheuttaen laajoja vahinkoja. Monet joet ja niiden suistot ovat vahingoittuneita tai jopa täysin elottomia, mikä näkyy esimerkiksi kalataloudessa. Tulvat ovat toistuvia ja aiheuttavat paljon aineellisia vahinkoja. Ilmastonmuutos lisää tulvariskejä entisestään.

Hyvä elinympäristö: heikkoudet

- Hajautettu yhdyskuntarakenne
- Kuntien yhteistyöongelmat ja yhteisen strategisen ajattelutavan puute
- Hiilidioksidipäästöjen nouseva trendi
- Paljon happamia sulfaattimaita
- Toistuvat tulvat

2.2 Muutostekijät

Pohjanmaan talous on avoin ja kansainvälinen, joten sen kehitys on tiiviisti sidoksissa ulkomaailman kehitykseen. Maakunnan kehittämisessä tuleekin pyrkiä huomioimaan tärkeimmät yleiset muutostekijät, jotka muuttavat toiminta- ja ajattelutapoja tulevana vuosina.

Strategiatyössä tunnistettuja Pohjanmaan kehittämiseen vaikuttavia keskeisiä muutostekijöitä ovat:

- **Globalisaatio:** Globalisaatio syvenee kautta linjan. Globaali työnjako muuttuu, ja työvoiman, tavaroiden ja palveluiden liikkuvuus jatkavat kasvuaan. Teknologiat kehittyvät ja leviävät nopeasti.
- **Paikallisuuden merkitys kasvaa:** Globalisaation rinnalla myös paikallisuuden merkitys korostuu. Elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden alkuperällä on merkitystä.

- **Kaupungistuminen:** Alue- ja yhdyskuntarakenne keskittyy ja taajamoituu. Logistisia solmukohtia kehitetään ja reuna-alueiden infrastruktuuri heikkenee.
- **Tuotannon rakenteen muutos:** Elinkeinorakenne on jatkuvassa muutoksessa. Maatalous teollistuu, perinteisen teollisuuden on uudistuttava ja palveluiden osuus kasvaa.
- **Väestön ikääntyminen:** Väestö ikääntyy ja hoivapalvelujen tarve kasvaa.
- **Työvoiman saatavuus:** Erityisesti osaavan työvoiman saatavuus heikkenee lähitulevaisuudessa koko Suomessa.
- **Osaamistalous:** Koulutustaso nousee ja tiedon merkitys tuotannontekijänä voimistuu. Samalla monipuolisen osaamisen merkitys korostuu.
- **Kulutuskulttuurin muutos:** Kuluttajien arvomaailma muuttuu ja kuluttajien valistuneisuus kasvaa. Yksilöllisyys vaikuttaa mm. tuotekirjoon, tuotantoon ja kaupankäynnin tapoihin. Aineettomuus korostuu.
- **Vapaa-ajan laadun ja ympäristön merkitys:** Vapaa-ajan palveluliiketoiminnan (matkailu ja elämysteollisuus) merkitys kasvaa. Ympäristön merkitys viihtyvyydelle korostuu.
- **Normittomuus ja eristäytyminen:** Yksilöllisyys ja itsekeskeisyys korostuvat, ja toisista välitetään yhä vähemmän.
- **Osallistumisen muutos:** Ihmisten yhteisöllisyys ja osallistuminen yhteiskunnallisiin asioihin ovat muutoksessa. Osallistumisen muodot ja kanavat muuttuvat.
- **Yhteiskunnan mosaiikkimaistuminen:** Yhteinen arvopohja ei ole yhteiskunnassa itsensänselvyyttä, vaan erilaiset näkemykset ja kiinnostuksen kohteet luovat ajasta ja paikasta riippumattomia yhteisöjä. Yhteiskunta muuttuu monitahoisemmaksi ja sirpaleisemmaksi.
- **Alueen vetovoimatekijöiden muutos:** Persoonallisuus, erilaisuus ja erilaisten alakulttuurien kirjo vetovoima- ja kilpailukykytekijöinä korostuvat.
- **Monipaikkaisuus:** Monipaikkaisuus lisääntyy mm. asumisen, työn, yhteistyön, yhteisöllisyyden ja palveluiden osalta.
- **Digitalisoituminen:** Reaali- ja virtuaalimaailmat yhdistyvät. Digitaalisuus uudistaa palveluita ja tuotantoa sekä fyysisen liikkumisen tarvetta.
- **Ilmastomuutoksen torjunta ja siihen sopeutuminen:** Ilmastomuutoksen hillintään panostetaan. Toisaalta ilmastomuutos on täällä jo tänään, joten ilmasto lämpenee ja sääntä ääri-ilmiöt lisääntyvät suurella todennäköisyydellä.
- **Luonnonvarojen käyttö ja energia:** Niukkuus luonnonvaroista ja energiasta lisääntyy.

- **Julkisten resurssien niukkuus:** Julkiset resurssit niukkenevat, ja vaikeudet huolehtia palveluvelvoitteista ja liikennejärjestelmästä lisääntyvät.
- **Maahanmuutosta johtuva monikulttuurisuus:** Maahanmuuttajien suuri määrä on haaste, joka tulee huomioida palveluiden ja muiden yhteiskunnallisten toimintojen kehittämisessä.
- **Liikkuva väestö:** Ihmisten liikkuvuus aiheuttaa palvelujärjestelmälle haasteita.

2.3 Johtopäätökset Pohjanmaan kehittämisen kannalta

Edellä esitellyt maakunnan erityispiirteet ja muutostekijät luovat Pohjanmaan tulevaisuuteen sekä mahdollisuuksia että uhkia. Nämä mahdollisuudet ja uhat tulee ottaa huomioon maakunnan kehittämistyössä tulevana vuosina.

Alueen kilpailukykyyn liittyvät mahdollisuudet

- **Uudet vientimahdollisuudet:** Alueen monipuolinen ja kansainvälinen teollisuus, korkeatasoinen osaaminen sekä hyvät yhteydet ulkomaille luovat hyvät valmiudet vastata *globalisaation syvenemisen* aiheuttamaan muutokseen.
- **Energiateknologia ja uusiutuva energia ovat tulevaisuuden kasvualoja:** Alueen kansainvälinen energiateknologian keskittymä sekä uusiutuvan energian potentiaali luovat uusia liiketoiminnan mahdollisuuksia *ilmastonmuutoksen hillitsemisen* sekä *luonnonvarojen ja energian niukkuuden* lisääntyessä.
- **Elintarvikealan uudet mahdollisuudet:** *Paikallisuuden korostuminen ja kulutuskulttuurin muutos* luovat uusia mahdollisuuksia mm. luomu- ja lähiruuan arvostuksen kasvun myötä.
- **Uusien kärkialojen kehittyminen:** Monipuolinen teollisuus, yrittäjyyden perinne ja rikas kulttuuriperintö luovat valmiuksia vastata *tuotannon rakenteen jatkuvan muutoksen* ja *kulutuskulttuurin muutoksen* tuottamiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Merkittäviä mahdollisuuksia on mm. luovilla aloilla, hyvinvointialoilla ja matkailualalla.
- **Osaavan työvoiman turvaaminen:** Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän välisen yhteistyön vahvistaminen kansainvälisin koulutusohjelmin sekä Pohjanmaan ja Västerbottenin välisen strategisen yhteistyön lisääminen edistävät maakunnan kilpailukykyä ja työvoiman osaamista.
- **Maakunnan vetovoimatekijöiden hyödyntäminen osaavan työvoiman houkuttelussa:** *Vapaa-ajan laadun ja ympäristön merkityksen* sekä *kulutuskulttuurin muutos* luovat mahdollisuuksia maakunnan vetovoiman kasvattamiselle. Meillä on tarjolla monipuolisia elinympäristöjä, rikas kulttuuriperintö, kaunis luonto, monipuoliset koulutusmahdollisuudet ja kansainvälinen ilmapiiri. Laadukas ja edullinen asuminen sekä lyhyet matkat helpottavat arkea.

Alueen kilpailukykyyn liittyvät uhat

- **Teollisuuden kilpailukykyyn näivettyminen ja toimintojen siirto muualle:** Mikäli Pohjanmaan teollisuus ei pärjää *globaalissa kilpailussa*, tuotantoa ja suunnittelua voidaan siirtää muualle. *Julkisten resurssien niukkuus* voi osaltaan kiihdyttää kehitystä, mikäli maakunnan koulutus- ja liikennejärjestelmän annetaan rapautua.
- **Uusiutumiskyvyn puute:** Jotta maakunnan suurteollisuutta palvelevat pk-yritykset selviävät *globaalissa kilpailussa* ja *tuotannon rakenteen muuttuessa*, tulee niiden jatkuvasti kehittää prosessejaan, tuotteitaan ja palvelujaan.
- **Maaseudun tyhjeneminen:** *Kaupungistumisen* ja *tuotannon rakenteen muutoksen* ennakoidaan jatkuvan, mikä vaikeuttaa palvelujen kehittämistä ja elinvoiman turvaamista maaseudulla. Myös *julkisen talouden niukkuus* vaikuttaa samaan suuntaan, mikäli infrastruktuuriin ja palveluihin ei ole varaa panostaa.

Väestön hyvinvointiin liittyvät mahdollisuudet

- **Etsivä ja ennaltaehkäisevä työ:** Ennaltaehkäisevään työhön tulee panostaa *julkisten resurssien ehtyessä* ja *väestön ikääntyessä*. Pohjanmaan kattava palveluverkko ja vireä yhdistystoiminta edistävät ennaltaehkäisevän työn tekemistä.
- **Terveysteknologian ja sähköisten palveluiden hyödyntäminen:** *Digitalisoituminen* mahdollistaa aivan uudenlaisten palvelukonseptien luomisen.
- **Sosiaalisen pääoman hyödyntäminen uudessa palvelujärjestelmässä:** Järjestöjen ja yhdistysten panosta tulee hyödyntää uudessa palvelujärjestelmässä, jota *julkisten resurssien niukkuuden* ja *väestön ikääntymisen* takia väistämättä tarvitaan. Järjestöillä on hyvää osaamista erityisesti ennaltaehkäisevässä ja kuntouttavassa työssä.
- **Uusien osallisuuden muotojen ja lähidemokratian kehittäminen:** *Osallistumisen muodot* ja kanavat ovat *muutoksessa*. Uusien osallistumisen muotojen avulla kuntalaiset voivat vaikuttaa uuden asiakaskeksien palvelujärjestelmän kehittämiseen.
- **Uusi yhteisöllisyys ja jakamistalous:** *Osallistumisen* ja *kulutuskulttuurin muutokset* luovat uusia tapoja tehdä asioita yhdessä. Tämä tuottaa uusia mahdollisuuksia lisätä väestön hyvinvointia kestäväällä tavalla sekä maaseudulla että kaupungeissa.

Väestön hyvinvointiin liittyvät uhat

- **Julkisen palvelurakenteen ja -prosessien uudistaminen viivästyy:** Palvelujärjestelmän kalleus, *julkisten resurssien niukkuus* ja *väestön ikääntyminen* luovat akuutin tarpeen palvelurakenteen ja -prosessien uudistamiselle. Kuntien heikentynyt taloustilanne ja yhteistyön ongelmat saattavat viivästyttää uudistustyötä.
- **Henkilökohtaisten palveluiden väheneminen:** *Digitalisoituminen* lisää sähköisiä palveluja ja uhkana on, ettei henkilökohtaiseen palveluun panosteta. Tämä saattaa edelleen kasvattaa hyvinvointieroja, sillä monet maahanmuuttajat, syrjäytyneet ja moniongelmaiset tarvitsevat henkilökohtaista palvelua.
- **Eriarvoistuminen ja hyvinvoinnin polarisoituminen:** Työttömyyden ja osittain myös *osaamisen merkityksen* ja työn vaativuuden lisääntymisen takia osa väestöstä voi jatkossa erittäin hyvin ja osa erittäin huonosti. *Niukat julkiset resurssit* vaikeuttavat sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyä sekä varhaista puuttumista entisestään.
- **Yhteisöllisyyden rapautuminen:** *Kaupungistumiskehitys, normittomuus ja eristäytyminen* sekä *yhteiskunnan mosaiikkimaistuminen* rikkovat perinteisiä yhteisöjä ja haastavat niiden toimintatavat.

Hyvään elinympäristöön liittyvät mahdollisuudet

- **Uudet työn muodot:** *Digitalisoituminen, monipaikkaisuus ja osaamistalouden vahvistuminen* mahdollistavat työn tekemisen paikasta riippumatta. Pohjanmaan vetovoimaiset kaupunkiseudut ja elinvoimaiset kylät sekä turvallinen, viihtyisä ja puhdas elinympäristö tarjoavat hyvät puitteet tietoon ja luovuuteen perustuvalle työlle ja yrittäjyydelle.
- **Elävä maaseutu vetovoimatekijänä:** *Alueen vetovoimatekijöiden muutos* (persoonallisuus, erilaisuus) sekä *vapaa-ajan ja ympäristön merkityksen kasvu* lisäävät Pohjanmaan houkuttelevuutta, sillä luonto ja asuttu maaseutu monine mahdollisuuksineen ovat täällä säilyneet.
- **Ympäristötietoisuuden kasvattaminen:** Tavallinen ihminen on avainasemassa ilmastonmuutoksen ja muun ympäristön pilaamisen hillinnässä. *Kulutuskulttuurin ja osallistumisen muutokset* voivat lisätä tavallisen ihmisen roolia ympäristönsuojelussa ja ilmastonmuutoksen hillinnässä.

Hyvään elinympäristöön liittyvät uhat

- **Yhdyskuntarakenteen epäsuotuisa kehitys:** Hajautettu yhdyskuntarakenne vaikeuttaa kaavoitustyötä ja lisää autoriippuvuutta. Kuntien yhteistyöongelmat johtavat pahimmillaan ylimitoitettuun ja kalliiseen yhdyskuntarakenteeseen sekä hitaaseen maankäytön suunnitteluun. *Julkisten resurssien niukkuus* johtaa erityisesti alemman tieverkon rapautumiseen. Seurauksina voivat olla huono saavutettavuus, maaseudun autioituminen, asuinympäristöjen eriytyminen, kulttuuriperinnön köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen. Kuitenkin *laadukas ja toimiva asuin- ja elinympäristö* on keskeinen työvoiman saatavuuteen vaikuttava asia.
- **Tulvien lisääntyminen:** *Ilmastomuutos* aiheuttaa monia negatiivisia vaikutuksia Pohjanmaalle. Erityisesti tulvien oletetaan lisääntyvän.
- **Vesien happamoituminen:** Pohjanmaalla on paljon ns. happamia sulfaattimaita, jotka happamoittavat vesistöjä. Happamuus ja metallit huuhtoutuvat sateiden yhteydessä vesistöihin aiheuttaen laajoja vahinkoja. *Ilmastomuutoksen* odotetaan lisäävän sateita myös Pohjanmaalla, joten vesien happamoitumisen riski kasvaa.

3 Maakunnan kehittämisen painopisteet

Maakunnan kehittämisen painopisteet muotoutuvat maakunnan tahtotilan ja erityispiirteiden sekä muutostekijöiden pohjalta. Niiden perusteella voidaan johtaa tärkeimmät osatekijät, joita kehittämällä asetettuihin päätavoitteisiin päästään.

3.1 Kilpailukykyinen alue

Tavoitetila 2040: Vuonna 2040 Pohjanmaalla on kilpailukykyinen ja monipuolinen elinkeinoelämä maakunnan kaikissa osissa. Menestystä siivittävät elinkeinoelämää tukeva tutkimus ja koulutus, vahva yhteistyön ja yrittämisen kulttuuri sekä erinomainen saavutettavuus. Kansainvälinen toimintatapa ja monikulttuurisuus, mutta myös paikallisen identiteetin ja kulttuuriperinnön arvostus, ovat itsestäänselvyys. Vaasa on Suomen viiden merkittävimmän kaupungin joukossa.

Asetettuun tavoitetilaan päästään kehittämällä seuraavia osatekijöitä:

Monipuolinen elinkeinoelämä: Elinkeinoelämän monipuolisuudesta tulee jatkossakin pitää huolta koko maakunnan alueella. Käytännössä se tarkoittaa yritysten monipuolista toimialaa ja kokorakennetta, kasvua ja kansainvälistymistä sekä yrittäjämäistä asennetta. Nykyisten vahvojen toimialojen lisäksi on tuettava uusien toimialojen kehittymistä.

Korkeatasoinen innovaatiotoiminta: Korkeatasoista innovaatiotoimintaa tarvitaan, jotta elinkeinoelämä voisi uusiutua. Erityisesti pk-yritysten tuotteiden, palvelujen ja prosessien kehittäminen on tärkeää, sillä maakunnassa tarvitaan kansainvälisesti kilpailukykyisiä kasvuyrityksiä, joiden liiketoiminta ei ole yhden asiakkaan varassa. Korkeakoulujen ensisijaisena roolina alueen innovaatiojärjestelmässä on tehdä tutkimusta, joka palvelee alueen elinkeinoelämää. Tämä edellyttää saumatonta yhteistyötä korkeakoulujen ja yritysten kesken.

Toimivat yhteydet: Toimiva liikennejärjestelmä on elinkeinoelämän elinehto. Maan sisäisten yhteyksien lisäksi kansainvälinen vientiteollisuus tarvitsee hyviä yhteyksiä suoraan ulkomaille. Kaikkien asukkaiden mahdollisuudet liikkua helposti paikasta toiseen on turvattava. Julkisten resurssien niukkuus tulevana vuosina edellyttää uusien toiminta- ja rahoitusmallien luomista liikennejärjestelmän kehittämiseen. Toisaalta liikennejärjestelmään liittyy myös mahdollisuuksia, joita on kyettävä hyödyntämään. Esimerkiksi Venäjän taloudellinen kehitys voi tulevaisuudessa vaikuttaa voimakkaasti kuljetusvirtoihin, jolloin poikittaisten kuljetuskäytävien kehittäminen luo Pohjanmaalle merkittäviä uusia mahdollisuuksia.

Riittävästi osaavaa työvoimaa: Jatkossa osaamisen ja tiedon merkitys tuotannontekijänä korostuu. Osaava työvoima on elinkeinoelämän keskeinen resurssi, josta on tulevana vuosina pulaa väestön ikääntymisen takia. Lisää työvoimaa tarvitaan erityisesti palvelujen tuottamiseen. Osaavan työvoiman saatavuus varmistetaan huolehtimalla ikärakenteeltaan ja osaamiseltaan tasapainoisesta väestörakenteesta sekä korkeasta työllisyydestä.

Arvossapidetyt kulttuuriympäristöt, elävä kulttuuriperintö ja vireä kulttuurielämä: Kulttuuriympäristöjen ja -perinnön ja kulttuurielämän merkitys tärkeinä vetovoimatekijöinä tulee

tiedostaa. Arvokkaat kulttuurimaisemat ja rakennetut kulttuuriympäristöt tarjoavat erilaisia asumis- ja virkistytymismahdollisuuksia. Kulttuuriperinnöstä kasvaa vahva maakunnallinen identiteetti, joka saa asukkaat sitoutumaan alueeseen.

Kuva 4 Alueen kilpailukykyyn liittyvät kehittämisen painopisteet

3.2 Hyvinvoiva väestö

Tavoitetila 2040: Pohjanmaan väestö voi hyvin ja hyvinvointierot ovat kaventuneet. Maakunnassa vallitsee vahva yhteisöllisyys ja yhdessä tekemisen meininki. Suvaitsevaisessa ja monikulttuurisessa ilmapiiressä kaikkien on hyvä asua, elää ja tehdä työtä.

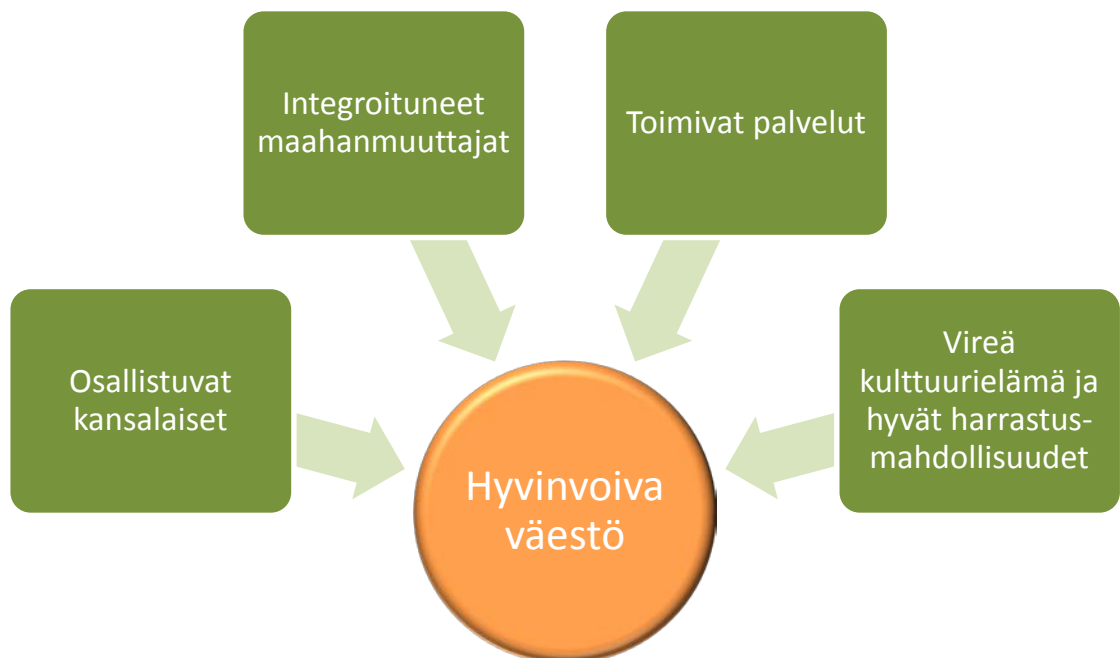
Tavoitetilaan päästään pitämällä huolta seuraavista tekijöistä:

Osallistuvat kansalaiset: Kaikilla asukkailla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa ja olla osallisena yhteiskunnassa työn, opiskelun tai muun toiminnan kautta. Kaikki nuoret on saatava mukaan työelämään tai opiskelemaan. Vaikeassa työmarkkina-asemassa olevat tarvitsevat ohjausta ja koulutusta työpaikan löytämiseksi sekä tarvittaessa myös kuntoutusta. Ikäihmisille ja muille työvoimaan kuulumattomille tulee tarjota toimivia ja helppoja tapoja osallistua yhteiskuntaa hyödyttävään toimintaan.

Integroituneet maahanmuuttajat: Syrjäytymisen ehkäisemiseksi maahanmuuttajien kotouttamiseen ja työllistymiseen tulee panostaa riittävästi. Keskeisenä tavoitteena on se, että maahanmuuttajat pääsevät aidosti osaksi yhteiskuntaa ja työelämää. Kokonaisuuteen liittyy oleellisesti myös suvaitsevaisuuden edistäminen sekä syrjinnän ja rasmin torjuminen.

Toimivat palvelut: Väestön hyvinvointi edellyttää toimivia palveluja. Väestön ikääntyessä ja julkisten resurssien vähetessä tarvitaan uusia ratkaisuja terveys- ja hyvinvointipalveluiden tuottamiseen. Tarvitaan sekä rakenteellisia uudistuksia että uusia menetelmiä ja toimintatapoja. Osaamisresurssit tulee turvata. Kansalaisten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen palvelujärjestelmässä ja sen kehittämisessä on tärkeää.

Vireä kulttuurielämä ja hyvät harrastusmahdollisuudet: Kulttuurilla ja muilla harrastuksilla on positiivinen vaikutus ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen. Yhdessä toimiminen, yhteisiin rientoihin osallistuminen ja monikulttuurinen yhteistyö alueen eri kieli- ja väestöryhmien kesken lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta, luottamusta ja osallisuuden tuntua. Pohjanmaan perinteisesti vireää kulttuuri- ja yhdistyselämää sekä hyviä harrastusmahdollisuuksia tulee vaalia myös tulevinä vuosina.

Kuva 5 Väestön hyvinvointiin liittyvät kehittämisen painopisteet

3.3 Hyvä elinympäristö

Tavoitetila 2040: Pohjanmaalla on hyvä ja turvallista asua ja elää. Maakunnassa on kestävän kehityksen mukainen alue- ja yhdyskuntarakenne sekä puhdas ja monimuotoinen ympäristö. Pohjanmaa on energiantuotannossaan omavarainen. Sähkön- ja lämmöntuotanto sekä liikenne ovat hiilidioksidineutraaleja.

Tavoitetilan mukainen hyvä elinympäristö voidaan saavuttaa kiinnittämällä kehittämistyössä huomiota seuraaviin osatekijöihin:

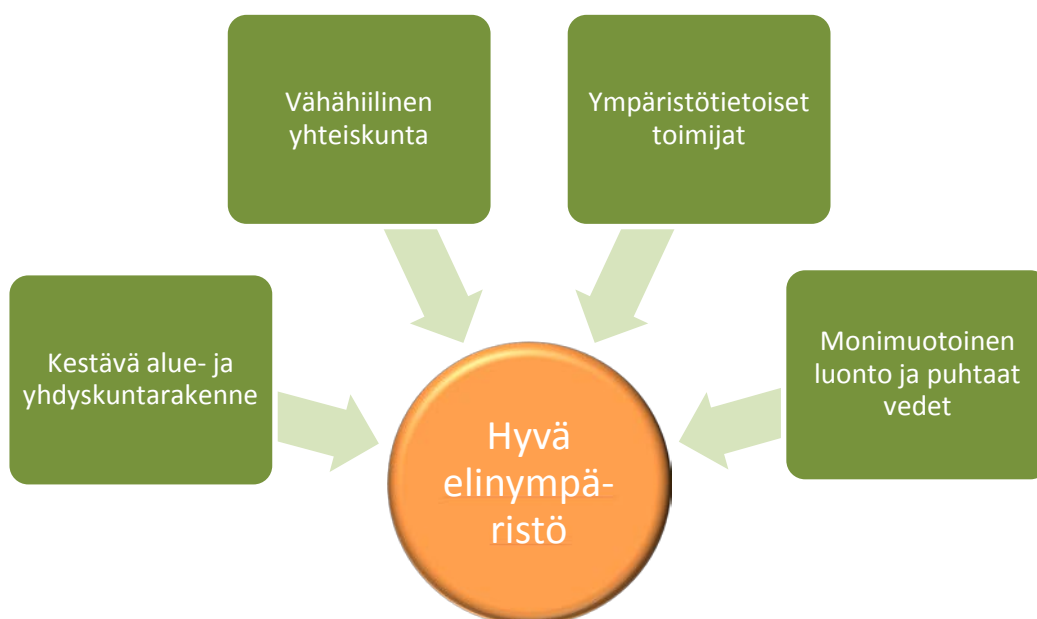
Kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne: Tavoitteena on monikeskuksinen, tasapainoinen ja rakenteellisesti kestävällä pohjalla oleva alue. Fyysiset rakenteet turvaavat alueen asukkaiden

hyvinvoinnin sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyyn. Vaasan kaupunkiseutua kehitetään maakunnan keskuksena. Toinen vahva kaupunkiseutu rakentuu Pietarsaaren ympärille. Niiden lisäksi maakunnassa on useita vilkkaiden maaseutualueiden ympäröimiä maaseutukeskuksia. Kaupunkiseutujen ja maaseudun välinen sekä niiden keskinäinen yhteistyö on toimivaa.

Vähähiilinen yhteiskunta: Vähähiilisyys edistää ilmastonmuutoksen torjuntaa. Tavoitteena on normaalioloissa hiilidioksidineutraali sähkön- ja lämmöntuotanto sekä liikenne. Tämä tarkoittaa fossiilisten polttoaineiden osuuden merkittävää laskemista. Myös energian säästämistä sekä teollisen tuotannon, liikenteen ja asumisen energiatehokkuutta on parannettava. Energiaomavaraisuuden saavuttaminen edellyttää sitä, että energiatuotanto perustuu lähes täysin uusiutuviin energianlähteisiin.

Ympäristötietoiset toimijat: Kestävän kehityksen toimintatavat tulee vakiinnuttaa yhteiskunnan eri sektoreille. Kaiken perustana ovat ympäristötietoiset kansalaiset, jotka työssään ja muussa elämässään tekevät kestävän kehityksen mukaisia valintoja.

Monimuotoinen luonto ja puhtaat vedet: Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen tulee huomioida kaikessa luontoa muuttavassa toiminnassa. Arvokkaita luontotyyppejä ja uhanalaisia lajeja suojellaan. Vesistöjen osalta tavoitteena on saavuttaa vesien hyvä tila ja varmistaa pohjavesien säilyminen hyvänä. Tulvariskien hallintaan tulee panostaa.

Kuva 6 Hyvään elinympäristöön liittyvät kehittämisen painopisteet